

hogy a ki valamely íróat keres a műben, ne volna kénytelen az egész kötetet végigforgatni, hanem csak pár levelet megtekinteni, a miből azonnal útbaigazítást szerezhetne. Ez sem valami nagy hiány ugyan, de technikai szempontból figyelmet érdemelt volna. Végül a legnagyobb mértékben kívánatosnak tartjuk, hogy a mű hátralevő része mennél előbb befejeztessék.

Dr. Váczy János.

Kalauz az újabb magyar irodalomban. Szerkesztette Petrik Géza. Budapest, kiadja a Magyar Könyvkereskedők Egylete. 1894. Sr. 4+288 l.

Bibliografáinknak Sándor István óta két kiváló képviselője volt. Kiváló, tudományos szakismeret vagy bámulatos tevékenység által. Az egyik Szabó Károly, a másik Petrik Géza. Eltűtő életpályájú, eltűtő működésű emberek, kiknek műveik is messze eltűnnek egymástól. Szabó Károly történetíró és irodalomtörténész, ki a hazafi lelkesedésével, a tudós tárgyszeretetével s a bibliofil rajongásával vesz kezébe minden magyar könyvet s miként Dibdin vagy Brunet, kész mértföldekre elutazni egy műért, hogy azt láthassa s a címet magáról a műről vegye föl: ezért műve egyszersmind tudományos irodalomtörténet; Petrik Géza szakképzett könyvkereskedő, a ki már más szemmel, más szempontból tekinti a könyveket — megengedem, hogy ez némileg az általok fölélt korszak különböző természetéből is következik — hogy úgy szóljak, mintegy az üzletember szemeivel; a címfölvétel tekintetében sem annyira kényes s a hol a könyv nem áll rendelkezésére, könyvjegyzékkel is megelégszik: művei ezért nem tudományos bibliográfiák, hanem praktikus könyvkatalogusok.¹ Az ilyennek is megvan a maga érdeme; alapul szolgálhat egy majdan készülendő tudományos bibliográfiához s addig hiányt pótol. Ezért művei: a »*Magyar Könyvészet 1860—1875*« és a »*Magyarország Bibliographiája 1712—1860*« nélkülözhetetlen kézikönyvek. Valóban végtelen sajnáljuk, hogy Petrik nem határozott terv szerint fogott könyvészeti művei szerkesztéséhez. Inkább ezen mult, mint szakismeretein vagy szorgalmán, hogy még ma sincs komplet bibliografiánk. Egyik műve (1712—1860.) a föl-vett korszakban az egész magyar irodalom könyvészetét felöleli s — a mi becsét kiválóan emeli — a folyóiratoknak tartalmát is közli, de másik művében (1860—75.) már csak a magyar nyelvű könyvek, folyóiratok és hírlapok címjegyzékét adja.²

¹ Nem szándékszunk most ennek lövőbb fejtegetésébe és bizonyításába bocsátkozni; akkorra hagyjuk ezt, mikor főműve, melytől előbbi megjegyzésünk által egyáltalában nem akarjuk elvitatni az érdemet, teljesen befejezve áll előttünk. Mindenesetre meg fogja érdemleni, hogy akkor kissé részletesebben foglalkozzunk vele.

² Petrik utólag maga is észrevette ezt, legalább arra látszik mutatni

Ugyanily tervszerűtlenséget s a mellett bizonyos elhamarkodottságot árul el a kezünk alatt lévő »*Kalauz az újabb magyar irodalomban*« című újabb műve is, mely a *Magyar Könyvkereskedők Egyletének* kiadásában jelent meg, kiknek czéljok e mű kiadásával az volt, hogy »*a magyar könyvkereskedők s a művelt közönség kezébe oly könyvet adjanak, mely gyors és biztos útmutatásul szolgál bármely tudományszak, bármely specziális kérdés vagy tárgy irodalmában*«, tehát *real-* vagy *tárgykatalogus* akar lenni az újabb magyar irodalomhoz. Az *újabb magyar irodalom* alatt, a mint a műből kivehetni, mert szerző ezt sehol sem említi s helylyel-közzel előbbi, pl. a »*Crouy nemesség*« cím alatt 1848. évből is közöl művet: az 1860—1893. évig terjedő korszak irodalmát érti. Az ezen időn belül megjelent műveket tárgyak szerint csoportosítja s e csoportok vagy vezérszók alatt adja azok rövid címét, az egyes csoportokon belül a szerzők nevének betűrendjében.

Ily irányú munka bizonyára szükséges, kivált jó hasznát lehet venni, ha meg akarjuk tudni, hogy valamely szakban kik és hányan dolgoztak s belőle egyes szakok irodalmáról könnyű szerrel áttekintést nyerhetni. Ezért a betűrendes bibliografiák mellé is szokás ilyen tárgyrendi katalogust adni, mint ennek klasszikus mintáját nyújtotta Brunet, nagy művének 6-ik (ú. n. methodikus) kötetében s a milyennel bírnak a Kayser- és Hinrichs-féle bibliografiák, sőt Petrik »*Magyar Könyvészete*« is, melynek végén szak szerint is össze van állítva a felvett korszak könyvészete. Szerintünk helyesebben jár el most is, ha nagy bibliografiájához készít egy ilyen szakszerű indexet, s ha annak tervezett folytatásával, mely lejönne egész a jelenig, elkészült, ahhoz szinte mellékelne ilyet; annál is szivesebben vártunk volna erre, mert jelen művének anyaga részben úgyis megvan Magyar Könyvészetében hasonló csoportosításban.

A mi azt illeti, hogy maga elé tűzött feladatát hogyan oldotta meg, erre nézve bátran kimondhatjuk, hogy várakozásunkat nem elégitette ki. Nem tudjuk helyeselni már azt sem, hogy egy tárgyi katalogus az irodalomnak »*fontosabb termékeit*« közölje; egyfelől, mert így nem nyerhetünk teljes áttekintést egy szak könyvészetéről sem, másfelől meg annak meghatározása, hogy mi a fontos, mi nem, nagyon nehéz, sőt csaknem lehetetlen, s hogy az volt a kezünk alatti mű szerkesztőjére nézve is, mutatja az — hogy egy pár példát idézzünk —, hogy a *Történelmi Tár* egész újabb folyama, dr. *Török József Emberélettana* s több más számot tevő mű kimaradt, míg a *Házalásra*, *Szarkalábra*, *Vasúti belegségre* stb.

az, hogy most az 1861. évtől máig terjedő korszak egyetemes bibliografiájára hirtet előfizetést.

vonatkozó művek nemcsak fölvételre találtak, de külön vezérszó alatt is szerepelnek.

A *csoportosítás* ellen is van kifogásunk. Ha azt akarjuk pl. megtudni, hogy szanszkritből mit fordítottak nálunk s megnézzük a »*Szanszkrit irodalom*« című rovatot, ott csak két művet találunk említve, a többi a »*Hindu irodalom*« alatt van felvéve; valamelyik rovatnál legalább utalni kellett volna arra, hogy még másutt is kereshetjük. Van nála ilyen rovat is »*Könyvnyomdászat*«, de azért Ballagi Aladár művét a »*Nyomdászat*« alatt veszi föl; következtelen is, midőn például a Schlägli magyar szójegyzéket »*Magyar nyelv*«, a Besztercei szószerzetet »*Magyar irodalomtörténet*« cím alatt közli; más művet oly vezérszó alatt közöl, a hol eszünkbe se jutna keresni (163. l.). Némelyik szak, mint *Magyar történet*, *Magyar irodalomtörténet*, *Latin nyelv*, bátran kisebb alosztályokra lett volna osztható; a *Szótárakat* pl. a *Nyelvtanoktól*, az *Ökmánytárakat* a feldolgozott tört. művektől, a *Nyelvemlékeket az Irodalomtörténettől* külön vehette volna; ez legalább is bírt volna annyi alappal, a melyen a hartai Közvetítő intézet vagy a Tücsök és Csalamadé külön szerepelnek, melyek bátran beoszthatók lettek volna más rovat alá.

Sajtóhibák is nagy számmal fordulnak elő. A morvamezei ütközet 1778-ra van téve. (168. l.) Jósikának »*Magyarok története*« című műve is van stb.

De mind e fogyatkozások mellett is bizonyos érdemet nem tagadhatunk meg a munkától. Újabb jele ez annak a fáradságtalan szorgalomnak és ügybuzgóságnak, melylyel szerző hazai bibliografiánk ügyét szíven viseli, hiányain segíteni kíván, különösen pedig annak a törekvésnek, hogy mentül előbb minden korszakhoz legyen könyvészeti kézikönyvünk s ez a cél szolgáljon mentségül műve fogyatkozásaiért. A könyvészet terén működés, ha nem oly lélekölő és száraz is, mint sokan tartják, de csakugyan fáradságos s a mikor oly kevesen vállalkoznak reá nálunk, csak örülnünk lehet, hogy Petrik ez újabb művét is kiadatta, mert ez mindenesetre hiányt pótol, több felmerülő könyvészeti kérdésre nézve útbaigazítással szolgál s főleg könyvkereskedőkre nézve úgyszólván nélkülözhetetlen kézikönyv.

Décsi Lajos.

Die Handschriften in Göttingen. 1. Universitäts-Bibliothek. 2. (Geschichte, Karten, Naturwissenschaften, Theologie, Handschriften aus Lüneburg.) Berlin, 1893. (Verzeichniss der Handschriften im Preussischen Staate I. Hannover, 2.) 8r. VIII+539 l.

E vállalatnak mult évben megjelent I. kötetét e folyóirat mult évfolyamában bővebben ismertettük. A dicséretet és elismerést,